

Борисова А.М.
магістрант,
Сумський державний університет

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

На сьогодні для суб'єктів господарювання окрім питання необхідності нормального здійснення своєї діяльності, гостро постає проблема можливості ефективного функціонування у подальшому. Тобто, крім теперішнього стану, таким суб'єктам господарювання необхідно думати про майбутнє, таким чином дбаючи про свою конкурентоздатність. А тому, відповідно, постає проблема необхідності забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Однак, у даному випадку мова йде не про конкретні складові фінансово-економічної безпеки, а про таку категорію як «інтелектуальний капітал», який напряду пов'язаний з усіма її складовими, та є неодмінною передумовою їх існування.

Останнім часом стає все більш актуально говорити про «інтелектуальний капітал». Але це є виправданим, виходячи із визначення, яке надає Х. Макдональд характеризуючи дану категорію: «це знання, що є в організації і можуть використовуватися для одержання різних переваг перед конкурентами» [1, с. 55]. А тому така підвищена увага є цілком виправданою.

Інтелектуальний капітал як наукова економічна категорія почав досліджуватися з кінця 80-х початку 90-х років ХХ століття. І вже станом на сьогодні можна назвати значні розробки у цьому напрямку, що підтверджуються величезною масою лише одних тільки визначень. Так, важлива роль у розробці теоретичних засад інтелектуального капіталу належить зарубіжним вченим Д.Беллу, Е. Брукінгу, Е. Тоффлеру, К.Беккеру, П.Пільцер, М.Мелоун, П.Дракеру, Л. Едвінссону, М.Кастельс, які вказують на взаємозв'язок нагромаджених суб'єктом господарювання знань з його майбутніми вигодами, що виражаються в подальшому у ринковій вартості.

Як слушно додають з цього приводу О.Е. Оксанич і Р.Я.Старик, у самому визначенні поняття інтелектуального капіталу підкреслюється його роль і значення в процесі створення вартості підприємства [2].

Інтелектуальний капітал (від лат. *intellectualis capitalis* – розумовий головний або головні пізнання) – це один з різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і відтворює, одночасно, характерну лише йому (інтелектуальному капіталу) специфіку і особливості [3, с. 116].

Л. Эдвинссон і М. Мэлоун визначають інтелектуальний капітал як коріння компанії, приховані умови розвитку, що криються за видимим фасадом її будівель і товарного асортименту. У цьому й полягає особливе значення інтелектуального капіталу [4, с. 335].

Е. Брукінг, зазначає, що інтелектуальний капітал – це сукупність нематеріальних (інтелектуальних) активів, без яких компанія не може існувати та розвивати підсилюють конкурентні переваги підприємства. До інтелектуального капіталу відносять ринкові активи (марка, перспективні угоди, договори, контракти, дистрибутивні канали), активи інтелектуальної власності (патенти, авторські права, торгова марка) і інфраструктури (бізнес-процеси, управлінська політика підприємства, культура і процеси управління), гуманітарні активи (інтелектуальні активи службовців і партнерів підприємства, які полягають в знаннях і уміннях) [5, с. 30].

В.Л. Іноземцев відзначає, що інтелектуальний капітал – це інформація та повсякденні знання працівників, які акумулює воедино і знання працівників підприємства, і інтелектуальну власність, і нагромаджений досвід, спілкування й організаційну структуру, інформаційні мережі й імідж фірми. Тому автор розглядає інтелектуальний капітал як своєрідний «колективний мозок» [6, с. 322].

Та ще одне визначення дане В.П. Баговим: «Інтелектуальний капітал – це інтелектуальне багатство організації, яке визначає її творчі можливості зі створення та реалізації інтелектуальної та інноваційної продукції» [7, с. 45].

Узагальнюючи наявний теоретичний матеріал з досліджуваної проблематики Ж.О. Шульга, виділяє три основних підходи до формулювання визначення інтелектуального капіталу, одним серед яких є структурний [8, с. 108]. На думку автора сутність структурного підходу полягає у визначенні інтелектуального капіталу через розкриття його структури. І такий підхід є досить суттєвим, адже аналізуючи окремі конкретні складові елементи категорії можна зрозуміти загальну її сутність.

Як погоджується більшість дослідників та науковців, людський, організаційний і споживчий капітали становлять структуру або «підсистеми» інтелектуального капіталу, вони нерозривно пов'язані:

- людський капітал – це знання, творчий, інтелектуальний капітал, особисті якості, моральні цінності, інтелектуальний потенціал, ноу-хау, креативний спосіб мислення, моральні цінності, уміння і навички, лідерство, культура праці, які використовують для отримання доходу організацією (підприємством) або індивідом. При цьому сукупність всіх елементів людського капіталу становить в роботі синергетичний ефект, багаторазово збільшує ефективність прийнятих індивідуальних рішень;

- організаційний капітал – технології, процедури та системи управління, культура, технічне і програмне забезпечення, патенти, ліцензії, товарні знаки, промислові зразки, організаційні форми і структури. Це здатність адекватно реагувати на вимоги ринку і грамотно використовувати людський капітал (вміння і навички та потенціал). Розвиток організаційного капіталу полягає в організації дослідницької діяльності (дослідження ринку і основних методів управління), а також у розвитку корпоративної культури;

- споживчий капітал – система тривких зв'язків і відносин, що забезпечує ефективну взаємодію між клієнтами (споживачами) і персоналом підприємства. Охоплює контракти, угоди, репутацію, бренд, товарні знаки, канали розподілу продукції (товарів, робіт, послуг), відносини з клієнтами [9, с. 125].

У такій структурі можна побачити взаємозв'язок усіх елементів, адже якщо не буде одного, втрачається необхідність й існування іншого. Тому вони і становлять собою систему.

Якщо ж підняти питання чому такі підсистеми об'єднуються в одну систему під назвою «інтелектуальний капітал», то можна простежити наступне: сама дефініція «інтелект» означає певні знання, «капітал» можна розглядати як певну сукупність чогось, нагромадження, а тому трактування інтелектуального капіталу, у загальному, як сукупності нагромадження знань, є досить виправданим.

Такі знання мають пронизувати будь-яку область роботи суб'єкта господарювання: персонал має мати знання та бути компетентним та професійно кваліфікованим, такі знання виявляються у процесі роботи персоналу перш за все, з технікою, технологією, управлінням іншими людьми задля вироблення та надання кінцевого продукту (послуги), які направлені на споживача, та по-друге, знання, які виявлятимуться на споживачеві, задля розуміння «що необхідно клієнтові».

Таким чином лише за наявності інтелектуального капіталу суб'єкт господарювання зможе нормально функціонувати, що є неодмінною умовою його фінансово-економічної безпеки та переваги над конкурентами.

Однак, сьогодні нормальне функціонування суб'єкта господарювання вимагає не лише стабільного здійснення своєї діяльності, кожен такий суб'єкт прагне якомога підвищити свою вартість на ринку, що можливе лише за ефективного розвитку. Тому важливим є нарощування, вдосконалення та модернізація його інтелектуального капіталу. Це у свою чергу можливо шляхом фінансування в розвиток даного напрямку. А це ще раз підтверджує взаємозв'язок інтелектуального капіталу із забезпеченням фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Отже, на підставі всього вище зазначеного можна прийти висновку, що в нинішніх умовах розвитку ринку важливим чинником забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання є фінансування в розвиток інтелектуального капіталу, адже лише нарощування його забезпечить збільшення вартості суб'єкта господарювання, а це в свою чергу гарантує отримання прибутку.

Список використаних джерел:

1. Комаров И. Интеллектуальный капитал / И. Комаров // Персонал. – 2000. – № 5. – С. 54–62.
2. Оксанич О.Е. Напрямки розвитку інтелектуального капіталу підприємств України [Електронний ресурс] / О.Е. Оксанич, Р.Я.Старик. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vviem/2011_1/18.pdf
3. Возняк Г. Інтелектуальний капітал підприємств: проблеми ідентифікації та оцінки / Г. Возняк, Л. Бенюк // Вісник Львівського університету. – 2009. – № 41. – С. 115-123.
4. Эдвинссон Л. Интеллектуальный капитал. Определение истинной стоимости компании / Л. Эдвинссон, М. Мэлоун ; под. ред. В. Иноземцева. – М., 1999. – 450 с.
5. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал / Э. Брукинг. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
6. Иноземцев В. Л. За пределами экономического общества / В.Л. Иноземцев. – М. : Academia, 1998. – 640 с.
7. Багов В.П. Управление интеллектуальным капиталом : учебн. пособ. / В.П. Багов, Е.Н. Селезнев, В.С. Ступаков. – М. : ВБ «Камерон», 2006. – 248 с.
8. Шульга Ж.О. Інтелектуальний капітал як об'єктивна економічна категорія / Ж.О. Шульга // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу 2010. – № 2(10). – С. 106-111.
9. Стюарт Т. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / Т. Стюарт. – М. : Academia, 1999. – 345 с.

Діордіца І.В.

к.ю.н., доцент,

Академія праці, соціальних відносин і туризму

НОРМАТИВНА МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЮРИСДИКЦІЙНОЇ НАЛЕЖНОСТІ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ ЗА УЧАСТЮ ОРГАНІВ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Дослідивши низку адміністративних справ, на наше переконання, нині існує колізія між нормами Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) з одного боку та деякими законами України – з іншого, зокрема в частині визначення юрисдикційної